

is. A későbbi időszakban került sor külföldi tőkebefektetéssel a cérnagyár megalapítására. 1912 decemberében a Valter Metzl Co. Söhne német gyáros megveszi a telepet és berendezí selyem- és varrócérna gyártására. A községre nézve a gyár létesítése nagy előnnyel járt. Már az indulásnál 200—250 munkást foglalkoztatott, később pedig egyenletes fejlődésével bővülő munkaalkalmat teremtett.

A cérnagyár gazdag munkásmozgalmi múlttal rendelkezik. Már a megalakulása utáni esztendőekben megmozdulnak az üzem munkásai, magasabb bért, emberségesebb körülményeket követelve. A munkaadók igyekeztek különböző módszerekkel leszerelni a munkások megmozdulásait, sztrájkharcait. Igaz, hogy Wollák Soma a zsinór- és gombgyár ünnepségén fehérszálhoz ültette „legjobb munkásait”, és megvendégelte őket, de ez nem nagyon hatotta meg az egyre öntudatosabbá, szervezettebbé váló munkásokat, munkásnöket. Az akkori helyi polgári lap így lelkendezett az ünnepségről: „Iskola volt ez a szó legteljesebb értelmében a munkaadók és a munkások részére. Megtanulhatták a munkaadók, hogy kell eljárni a munkásokkal szemben, megtanulhatták a munkások, hogy kell tisztelni és szeretni a munkaadót, ki valóságos anyja a munkásainak...”

A munkások és munkásnők nyomora tovább fokozódott, különösen súlyos volt helyzetük a háború előtti években. A zsinórgyár „jóságos igazgatója, a munkások anyja” vajmi keveset törődött sorsukkal, lakáskörülményeikkel. Különösen súlyos volt a környező községekből bejött, s a járási székhelyen megélhetést kereső lányok sorsa. Erről még a helyi lap is kénytelen őszintén szólni a Három lány öngyilkossága című cikkében, amely jól mutatja be azt, hogy milyen nyomorúságos körülmények között éltek. „A Borbás-féle házban van a lányok tanyája (munkásszállása), ahol egy szobában 8—9 leány tölti éjszakáját. A szobában semmiféle bútordarab nincs, csak annyi szalmazsák, ahány befér szép sorjában, mint a kaszárnya priccsei. Itt élnek, illetve alszanak a munkásnők, jobban mondva gyermekek, mert legtöbbször alig haladja meg a 15. életévét... közülük elkeseredettségükben hárman az üzemből szerzett mérget ittak, s így vetettek véget nyomorúságos, kiállástalan életüknek.”

1913 tavaszán Somogyban sztrájkhullám söpört végig. Márciusban a selyem- és cérnafonó gyár munkásnői is sztrájkba léptek helyzetük javítása érdekében. 20 százalékos béremelés sikerült elérniük. Ebben az évben tartott május elsejei községi nagy népiünnepélyen a cérnagyár munkásai is ott voltak, és nagy figyelemmel hallgatták végig Holló János szociáldemokrata szónok gyűjtő hangú előadását.

Az 1918-as polgári demokratikus forradalom győzelme után megalakult Nagyatádi Nemzeti Tanácsban ugyan nem kapnak helyet az üzem képviselői, de a később megalakult munkástanácsban már ott találjuk őket is. Különösen Krix István munkavezető végzett kiemelkedő felvilágosító, szervező munkát az üzem munkásai körében. Az üzem igazgatója természetesen ezt nem nézte jó szemmel, mert szerint „felforgató, kommunista tevékenységet fejt ki”. Ezért állásából el is bocsátotta. Az üzem munkásai azonban szolidaritást vállaltak vezetőjükkel és kijelentették, hogy „... mindaddig nem hajlandók dolgozni, amíg munkavezetőjük állásába vissza nem helyeztetik, s míg a munkások ellen dolgozó Schwarc Andor — az üzem helyettes igazgatója — el nem bocsátatik...”

A Tanácsköztársaság nagyatádi eseményeinek alakításában nagy részt vállaltak a cérnagyár munkásai. Ott találjuk őket mindenütt, ahol a jobbért, az átalakulásért küzdöttek. Közreműködésükkel veszik ellenőrzés alá a gyárat is. Nem rajtuk múltott, hogy akkor még nem véglegesen került birtokukba az üzem.

Dorcsi Sándor

HÍREK

A Siklósi Vár- és Múzeumbaráti Kör immár negyedik konferenciájára 1984. március 15-én délután került sor a siklósi vár kongresszusi termében. Az emlékülést március 15-i megemlékezésként a siklósi Batthyány Kázmér Általános Iskola tanulóinak rövid ünnepi műsora vezette be. Ezt követően nyitotta meg a tudományos konferenciát Illés István, az MSZMP Siklós városi Bizottságának első titkára. A konferencia hagyományaira visszatekintve s annak jelentőségét méltatva, a városi pártbizottság első titkára a Honismereti mozgalomnak a szocialista hazafiságra, internacionalizmusra és a közösségi életre való nevelésben betöltött szerepének kiemelkedő fontosságát hangsúlyozta.

A megnyitót hat referátum követte Siklós történetének különböző időszakaiból. Dr. Kovács András nyugalmazott középiskolai tanár a siklósi vár a középkorban címmel, dr. Füzes Miklós, a Baranya megyei Levéltár tudományos főmunkatársa a Tánccsics Mihályról és az 1848-as népképviselői követválasztásról, Pápai Jenő sellyei helytörténész a pápai nemzetőrzászlóalj 1848-as Dráva menti szerepéről, Timár György pécsi helytörténész egy 1478-ból származó, siklósi vonatkozású és méltánytalanul elfelejtett oklevélről, Márfi Attila levéltáros az 1867 és 1914 között Siklóson és a siklósi járásban működő egyesületekről, Vargha Dezső levéltáros pedig Siklós XIX. és XX. századi dalosmozgalmáról tartott előadást. A konferencián elhangzott referátumokat — mint ahogy a korábbi években — nyomtatásban is megjelenteti a Hazafias Népfront Siklós városi Bizottsága és a Várbaráti Kör. (Dr. Kovács András)